

Kaučičev mlin v Ormožu

Spomenik tehnične kulture

Prispevek obravnava prizadevanja za ohranitev in revitalizacijo edinega ohranjenega mlina, od nekdanj delujočih petih mlinov na Dravi v Ormožu. Avtor si zastavlja vprašanje, kako obnovljeni mlin vključiti v sodobne turistične tokove in v turistično ponudbo v Ormožu.

Ob mlinih, žagah in drugih vodnih pogonih imamo opravka s človekovim tehničnim znanjem in predvsem z obvladovanjem narave. Moč za pogon najrazličnejših naprav in strojev, ki so človeku pomagali pri vsakdanjem delu, pridobivanju prehranskih sestavin, ustvarjanju materialne življenjske osnove in podobno, je proizvajala izkoriščena sila vode.²

Mlinarstvo je ena najstarejših in v preteklosti nepogrešljivih človekovih obrti, ki se je začela razvijati že s pojavom zgodnjih poljedelskih kultur. Razvoj mlevskih naprav se je začel s prehodom od nabiralništva k poljedelstvu in pojavom prvih žitnih vrst. Mlinarstvo naj bi bilo tista obrt, ki je imela svoje logično mesto na koncu agrikulturne verige – bilo je del kmetijstva.

Vsaka pokrajina je bila vezana na proizvode lastnega kmetijstva in prevažanje zrnja v mline v vseh pokrajinah je bil splošen pojav. S svojo dejavnostjo mlinarji ne predstavljajo izrazite domače obrti. Mlinarstvo je bilo redkeje samostojna storitvena obrt, pogosteje je bilo namreč povezano s kmetijsko usmeritvijo.³

Mlinarstvo je pomagalo ustvarjati del dohodka in s tem zagotavljalo preživetje družinske skupnosti, ki je bila prav v mlinarskih ali mlinarsko-kmečkih družinah pogosto zelo številna. Na eni strani je mlinarstvo tesno povezano s temeljnimi človeškimi prehranskimi potrebami, po drugi pa nazorno prikazuje dejansko podobo rasti in upadanja kmetijske proizvodnje posameznih žitaric. Mlini so bili kraji za srečanja, pogovore in druženja.

Mlini so bili odsev gospodarskega in družbenega dogajanja. Nastajali so, da bi zagotavljali ljudem hrano, propadali pa so, ko so jih uničevale ujme, družbenopolitične in gospodarske spremembe ter seveda vojne.

Mlinarstvo se je razvilo zaradi potreb ljudi, a je kmalu začelo usmerjati tudi njihova življenja, saj so bili mlini kraji srečevanj, pogovorov in druženja.

Danes so žal prepuščeni propadanju, nekateri živijo le še v spominih. Vloga in funkcija mlina sta se v življenju ljudi popolnoma izgubili, vendar pa to ne more in ne sme biti zadosten razlog, ki bi upravičeval njihovo propadanje.

Mlini so del naše preteklosti in jih moramo kot take vsaj nekaj tudi ohraniti, saj so sooblikovali našo kulturo in so del naše razpoznavne kulturne dediščine v podobni meri kot pesmi, šege, ljudski plesi in domače obrti.

ZGODOVINSKI RAZVOJ MLINARSTVA NA SLOVENSKEM

Mlinska obrt, povezana z lastnimi pridelki, je bila tudi na Slovenskem, zlasti na kmetijskih območjih, splošen pojav. V notranjosti so bili lastniki mlinov običajno fevdalni veleposestniki; t. i. grajski mlini so mleli predvsem za potrebe gosposke. Številni manjši obrtniški in kmečki mlini so mleli le za lastne potrebe, v Primorju pa so bili lastniki mlinov pogosto mesta. Za potrebe mlinarstva se je razvila spremljevalna dejavnost izdelovanja mlinskih kamnov.

Ob koncu 19. stoletja je delovalo na Kranjskem približno 1700 kmečkih mlinov. Njihova modernizacija in uvajanje valjčnih (prvi 1850. v Ljubljani, nato v Ajdovščini, Domžalah, Kranju, Mariboru in Središču ob Dravi) pomenita zametek slovenske mlevske industrije. Peter Majdič je razvil iz mlina na spodnji Hudinji mlinsko velepodjetje. Zadnja leta 19. stoletja je rasla tudi živilska industrija. V zvezi z obrati parnih mlinov so se razvile tovarne testenin v Ljubljani, Mariboru in v Ilirski Bistrici.

¹ Tonček Luskovič, univ. dipl. pravnik, predsednik Zgodovinskega društva Ormož, Skolibrova ulica 17, Ormož.

² Bogataj 1982.

³ Bogataj 1989.

Normativno urejanje mlinarstva

Na začetku 19. stoletja je poslovanje mlinov urejal Mlinski red za Kranjsko iz 1770.

Predpisoval je sanitarne ukrepe in vseboval določila, ki so varovali stranke glede plačila mlinarju. Posebno skrb je mlinski red posvečal skrbi za mlinske kamne. Mlinar je bil prav tako dolžan, da v obdobjih nizkih vodostajev najprej melje za stranke in šele nato zase. Strogo prepovedano je bilo, da bi mlinarji delali kakršne koli razlike med posameznimi strankami. Red je določal zaslužek in načine zaračunavanja.

Za kontrolo izvajanja mlinskega reda so bila zadolžena zemljiška gospodstva. Mlinski red iz leta 1814 je le še poostрил predpise in dodal nove določbe. Ta red je zahteval primerno strokovno usposobljenost, stranke so bile svobodne pri izbiranju mlina, kjer jim bodo mleli žito, dovoljeno je bilo, da je stranka prisotna pri mletju, mlinar pa je bil dolžan zmleti žito vsake stranke posebej in ga ni smel mešati z žitom drugih.

Vodni zakon iz leta 1872 je predvideval, da se uporabniki vodnih naprav združijo v vodne zadrage. Te je zakon predvideval zaradi posebnosti mlinarstva, kot so vzdrževanje jezov, strug, mlinščic zapor in mostov ob mlinščicah, kar je zlasti ob poplavah zahtevalo od mlinarjev dosti truda in stroškov. Kadar je vodne naprave uporabljalo več uporabnikov, so delili bremena vzdrževanja medsebojno, glede na korist.

Mlinarje in lastnike mlinov sta pri razvoju ovirali slaba organiziranost in povezanost. Čeprav so od leta 1882 mlinarji imeli obvezne organizacije, se njihovi člani v njih skoraj niso udeleževali, ker jim je manjkalo sredstev, potrebe splošne in strokovne izobrazbe in tudi primernih voditeljev.

Razvoj tehnologije

Na suhem so postavili prvi parni stroj na Slovenskem v Trstu leta 1819, ko je Francoz Sonnerat zgradil parni mlin – ta je bil znanilec industrializacije, zaradi česar se je mlinarstvo začelo bistveno spreminjati. Namesto mlinov na kamne so začeli postavljati valjčne, katerih zmogljivost je nekajkrat preseгла prejšnje načine mletja. Nadaljnje povečave teh mlinov so zahtevale tudi nova pogonska sredstva, vse navedeno pa je povzročilo propad starih mlinov na kamne in vodni pogon.

Nadaljnjo stopnjo v razvoju mlinarstva je prinesla elektrifikacija, ki pa je bila pred prvo svetovno vojno precej redek pojav tudi v drugih, bolj razvitih panogah (industriji in rudarstvu). V posameznih primerih pa je bila uporaba elektrike pri nas zelo zgodaj in brez zamudništva – prva žarnica je na Slovenskem zasvetila samo štiri leta po njeni iznajdbi. Leta 1883 je Karl Scherbaum v svojem mlinu vpeljal električno razsvetljavo s 36 žarnicami.

Posebnosti na Slovenskem

Žrmlje

Preden so rokodelci začeli postavljati vetrne mline, so imeli v krajih, kjer ni bilo za pogon vode, za domačo porabo ročne mline, imenovane žrmlje ali žrnvi, ki so bile v rabi povsod, kjer se ob potokih in rekah ni razvilo mlinarstvo. Zadnje omenjeno velja predvsem za Belo krajino, pa tudi za Pohorje, Haloze, Slovenske gorice in Dravsko polje. V Beli krajini so na žrmljah mleli le ajdo in koruzo, pa tudi na Štajerskem so pšenico raje vozili k mlinom ob Dravi in Muri. Vetrne mline so postavljali, kjer je bilo ugodno zanje, največ po ravninah, kjer ni bilo za pogon vode, ali v hribovitih krajih, kar je bilo odločilno tudi pri nas. O naših najstarejših vetrnih mlinih ni mnogo podatkov, iz znanih razprav lahko povzamemo le, da je slovenski tip mlina svojstven v kombinaciji žrmelj in klopotca ter zato samostojen poleg nemškega in holandskega tipa. Razberemo lahko tudi, da je bil najstarejši vetrni mlin na Slovenskem zgrajen leta 1867, čeprav so najbrž obstajali še starejši po hribih Slovenskih goric med Ščavnico in Pesnico.

ALI KAUČIČEV MLIN OHRANITI IN GA IZKORISTITI V TURISTIČNE NAMENE ALI GA PREPUSTITIZOBU ČASA?

Mlin, ki je predmet obravnave v pričujočem prispevku, je bil prvotno last podjetja Kolmačič & sinovi.⁴ Takšen naj bi bil najprej uradni naziv mlina. Ali je mlin zgradilo to podjetje ali kdo drug, ni znano, niti ni tega podatka mogoče zaslediti v starih ormoških kronikah in drugih zapisih. Mlin je v petdesetih letih prejšnjega stoletja kupil Jožef Kaučič,

4 Opomba avtorja: Ne Kolmančič, kot je pogost priimek na našem območju.

ko je ta prodal prvotni Jeremičev mlin Josipu Gregorinčiču. Ta mlin je stal tam, kjer je danes improviziran objekt v upravljanju Ribiške družine Ormož. Mlinar Jože Kaučič se je rodil 21. 3. 1924. Za mlinarja se je izučil leta 1950 na Jeremičevem mlinu v Ormožu. Istega leta se je poročil s Frančiško Marinič in skupaj sta mlin vzela v najem. Leta 1954 sta kupila mlin na Varaždinski cesti v Ormožu, ker sta v tem času k mlinu dogradila bivalni prostor, do takrat pa sta morala bivati kar v Jeremičevem mlinu, ki je bil nekoliko nižje ob Dravi.

Foto: Štefan Hožyan.

Kaučičev mlin na Varaždinski cesti ob Dravi je najprej deloval na vodni pogon kot vsi drugi štirje mlini ob Dravi v Ormožu. V začetku šestdesetih let prejšnjega stoletja je Kaučič mlin preuredil na električni pogon.

V mlinu so mleli vse vrste žit (pšenico, rž, ječmen, ajdo, koruzo...). Stranke so bili kmetje s Hrvaške, iz Velike Nedelje, Pušencev, Pavlovcev in ostalih vasi.⁵ Z vozovi so prihajali zgodaj zjutraj in pripeljali žita ali prevzeli moko, saj se je mlelo v glavnem ponoči. Obseg mletja je bil takšen, da je zadoščal za skromno preživljanje mlinarjeve družine.

Vsaki šest mesecev je bilo treba velike mlinske kamne ročno klepati. Zven kladiv, s katerimi so klepali kamne, je odzvanjal vso noč, saj je bilo treba tudi to delo opraviti ponoči.

Reka Drava je v tistem času pogosto poplavljala, kar je bil, poleg upada strank, poglavitni razlog, da so mlini ob Dravi prenehali delati.

Tudi Kaučičev mlin je bil večkrat poplavljen in pomagati so morali ormoški gasilci, ki so reševali predvsem strojnico v spodnjem delu objekta.

Konec šestdesetih let je število strank močno upadlo. Denarja za preživljanje je zmanjkovalo, zato je Kaučičev mlin leta 1977, kot edini še delujoči »dravski mlin« v Ormožu, za vedno (?) utihnil. Kaučič se je zaposlil v Tovarni Jože Kerencič, kjer je ponovno mlel, vendar tokrat plastiko za izdelavo PEZ figuric.⁶

Pobuda za ohranitev edinega mlina od štirih nekdanjih delujočih mlinov na reki Dravi na ožjem območju mesta Ormož do začetka druge svetovne vojne je prisotna že dlje časa. V zadnjem času sta pobudo za ohranitev mlina in za njegovo revitalizacijo prevzela Zgodovinsko društvo Ormož in Društvo Prleški železničar iz Osluševcev.

Zadnji mlini na Dravi v Ormožu so bili:

- **Borkov mlin** (Ludvik, Tonika, Greta, Milica – mlinar je bil Martin Šef),
- **Jeremičev mlin** (Ivan, Elizabeta, Ivan in Pavla – pozneje Kaučičev mlin),
- **Mlinaričev mlin** (Rudolf, Marija, Jožef) – mlinar Jožef Kovačič),
- **Zadravčev mlin in žaga** (Peter, Antonija, Cita, Ciril, Olga, Erna, Janko, Martina, Stanka, Milica).

Kaučičev mlin je kot celota pomemben člen v razumevanju razvoja mlinarske dejavnosti na reki Dravi od konca osemnajstega stoletja do danes.

Turizem je tisti, ki lahko pomaga ohranjati, obnavljati in vzdrževati našo kulturno dediščino, vendar mora temeljiti na vsebinah, zanimivih za turiste, ki bodo omogočale uporabo te dediščine v gospodarske namene.

Pri tem ne gre samo za ohranitev neke stavbe, ampak tudi za ohranjanje naše stavbne in nesnovne dediščine nasploh, saj so mlini s svojo prisotnostjo oblikovali videz posameznih območij in s tem vse kulturne krajine.

⁵ Knjigo strank hrani Mirko Fekonja iz Miklavža pri Ormožu.

⁶ Tako se delovanja mlina v njegovem zadnjem obdobju spominja Kaučičeva hčerka Jožica Zrnec.

Z vidika zgodovinskih kriterijev je Kaučičev mlin pomemben kot nosilec zgodbe o dravskih mlinarjih, zato ga je treba rekonstruirati v nekdanje stanje.

Tehnično gledano je objekt dobro ohranjen, še zlasti so dobro ohranjeni konstrukcijski elementi. Notranja mlinska mehanizacija je skoraj v celoti ohranjena. Določeni leseni deli so že rahlo obrabljeni, vendar je mletje mogoče ponovno vzpostaviti z minimalnimi tehničnimi posegi.

Foto: Štefan Hožyan.

Gre za dragoceno tehnično dediščino, ki je edina na reki Dravi nizvodno od Maribora. Osnovno vodilo obnove Kaučičevega mlina je njegova revitalizacija in ohranitev njegove celostne podobe ter oživitev nekdanje dejavnosti. Sama obnova je nujno interdisciplinarno delo različnih strokovnjakov (gradbenika, arhitekta, zgodovinarja, etnologa).

Nekdanjo vlogo Kaučičevega mlina kot prostora srečevanja in središča družabnega ter kulturnega dogajanja je treba obnoviti, pri čemer igra pomembno, če ne celo ključno vlogo, tudi nesnovna dediščina.

To lahko dosežemo z oživitvijo stare obrti – mlinarstva in spremljajočih dejavnosti.

Ker govorimo o kulturnem turizmu, je pomembno poudariti štiri med seboj povezane in prepletene elemente, ki jih je treba upoštevati: turizem, uporaba kulturne dediščine, potrošnja izkušenj in proizvodov ter obiskovalcev, ki so ključni.⁷

Ključni izziv, ki se poraja, je, kako uspešno združiti upravljanje s kulturno dediščino z upravljanjem turizma.

V obeh zainteresiranih družtvih ponujamo eno izmed možnih rešitev tega problema.

Na rekonstruiranem Kaučičevem mlinu bi morale v prihodnje potekati več programov, ki bodo usmerjeni v razvijanje in usmerjanje turističnih možnosti širšega območja. Za dejavnosti, ki se bodo odvijale, lahko postavimo štiri temeljna vprašanja: zakaj, kdaj, kje in za koga.

Razlogi za načrtovanje turistične dejavnosti v povezavi s Kaučičevim mlinom so naslednji:

1. **znanstveno-raziskovalni:** terensko delo krajinskih arhitektov, etnologov, gradbenikov in drugih strokovnjakov, ki jim bo mlin služil kot raziskovalno okolje;
 2. **učno-vzgojni:** predstavitev mlina učencem pod strokovnim vodstvom;
 3. **kulturno-krajinski:** ohranjanje kulturne in naravne podobe območja, ohranjanje časovne kontinuitete;
 4. **ekološki:** varstvo okolja in naravne podobe, trajnostno gospodarjenje z reko Dravo;
 5. **rekreacijski:** kolesarske in sprehajalne steze, čolnarjenje...;
- OPOMBA:** program sovпада z izsledki »arhitekturne delavnice Ormož«, ki so jo izvedli študentje Fakultete za arhitekturo Univerze v Ljubljani – »Obvodni center«;
6. **gospodarski:** podpora malemu gospodarstvu, okolju prijaznemu.

Časovne omejenosti ni, saj bi moral biti rekonstruirani mlin odprt skozi vse leto in vse letne čase. Obiskovalci mlina pa bi bili:

- odrasli, družine, študentje, zahtevnejši gostje, strokovnjaki; vsi, ne glede na družbeni status ali izobrazbo;
- otroci: šolarji, skupine iz vrtcev, srednješolci;
- skupine: upokojski in zaključni izleti, gostje iz hotelov;
- domačini, saj je prav prisotnost le-teh ključnega pomena. Tudi zanje je treba najti določene rešitve in jih aktivno vključevati v programe.

Pri oblikovanju turistične ponudbe v povezavi z mlinom so prioritete naslednje:

- *ohranjanje zdravega okolja – naravne in kulturne dediščine;*
- *oblikovanje pestre, za posameznika naravnane turistične ponudbe (ekološke in doživljajske);*
- *dopolnjevanje ponudbe mlinarstva s ponudbo drugih sorodnih turističnih ekonomij v regiji/pokrajini ali z drugimi družbenimi (kulturnimi) institucijami v gospodarstvu.*

V tem smislu mislimo predvsem na vključevanje mlina v že obstoječo turistično ponudbo Občine Ormož (sodelovanje na prireditvah, mogoča ponudba prostora za njihovo izvajanje in podobno);

- *oblikovanje novih produktov turističnega gospodarstva v skladu s sodobnimi načeli trajnostnega razvoja.*

⁷ McKercher in Cros 2002.

Menimo, da je glavni adut prihodnje turistične ponudbe obnovljenega Kaučičevega mlina prav neokrnjena predstavitev nekdanjega življenja, to pomeni, da bi izoblikovali nekakšen živ zgodovinski muzej z uprizarjanjem zgodovine ali doživljajski muzej, ki je že uspešna praksa marsikje v tujini.

To je v primerjavi z običajnimi muzejskimi prikazi za obiskovalca zelo privlačno.

Z interaktivno predstavitvijo bi lahko dosegli sodelovanje obiskovalcev, ki tako ne bodo zgolj opazovalci, ampak tudi vključeni v dogajanje.

Tu bi lahko obiskovalci tudi posedeli in uživali v lokalni kulinariki. Gostinski turizem kot dopolnilo muzejski funkciji mlina je kvalitetna rešitev, saj s tem omogočimo objektu nadaljnje življenje.

V predlogu za prenovu objekta izhajamo iz predpostavke, da bo objekt namenjen izključno turistični dejavnosti.

Gostje se vse bolj nagibajo k reklu »majhno je lepo« in k individualnemu turizmu v družinskih ali manjših avtobusnih skupinah. Želijo občutiti, da so prvi, ki so odkrili neko posebno mesto ali stvar. Zato ne potrebujejo široke ceste, pač pa čim bolj naravno pot. In če jim ob »njihovem« odkritju povemo še primerno zgodbo iz lokalnega izročila, bodo zadovoljni in se bodo še vračali, z njimi pa tudi njihovi prijatelji, sorodniki in znanci, saj je ustna reklama najboljša turistična propaganda.

Ohranjanje mlinov je smiselno v okviru znanih modelov lokalnega življenja, to pa pomeni v nadaljevanju ali pa oživitvi tradicionalnih dejavnosti.

Po prenovi bi lahko imel Kaučičev mlin tudi vlogo vzgojno-izobraževalnega centra in kraja, kjer bo stalna postavitev ter zbirka predmetov, ki omogočajo stik s preteklostjo. Obiskovalcev ne bi nadlegovali z ogledovanjem eksponatov, ampak bi jim na zanimiv način posredovali vedenje o preteklosti in o načinu življenja v takem mlinu.

Ob zapisanem naj poudarim še možnost ekoturizma, ki je nasproten običajnim oblikam turizma, ki so v splošnem zanemarjale družbene in ekološke elemente destinacij in poudarjale bolj antropocentrične in dobičkonosne načine ponudbe turističnih produktov.⁸

V ospredju ekoturizma je ohranjanje narave, ekoturizem pa izobražuje v okoljevarstvenem in kulturnem smislu ter poudarja trajnostni razvoj.⁹

Od širšega koncepta trajnostnega turizma se razlikuje po tem, da dejavno prispeva k ohranjanju naravne in kulturne dediščine, da v načrtovanje, razvoj in delovanje vključi lokalne skupnosti in s tem prispeva k njihovem dobremu počutju.¹⁰

Primeren je za samostojne obiskovalce, družine kot tudi za organizirane skupine. Okolju prijazen turizem je tako potovanje po relativno ohranjenih in neonesnaženih naravnih področjih z namenom občudovati in uživati razgled, divje rastline in živali kot tudi obstoječe kulturne manifestacije, tako pretekle kot sedanje.¹¹

Za otroke bi bilo smiselno oblikovati razne delavnice, na katerih bi jim predstavili mlinarjevo delo, ponuditi bi jim pa morali tudi možnost, da sami kaj od tega poskusijo, saj se na ta način njihovo zanimanje še poveča.

Seveda pa ne smemo pozabiti tudi na odrasle obiskovalce. Tudi njim bi morali dati priložnost, da so aktivno udeleženi v predstavitvi, saj je tudi zanje zanimiva in poučna.

Smiselno bi bilo razstaviti staro mlinsko orodje v mlinu in ga tudi vedno znova uporabljati pri prikazih določenega opravila.

Turistom bi lahko ponudili tudi organizirane izlete po okoliških znamenitostih in razne pohode po vinorodni okolici in porečju reke Drave.¹²

Pri vsej tej ponudbi pa se moramo zavedati nevarnosti folklorizma. Razne turistične organizacije že vrsto let prirejajo

8 David Fennell, *Ecotourism programme planning*, 2008.

9 Blamey 2001, *Načela ekoturizma*, Weaver, DB.

10 Tršinar 2005.

11 Verdel 2004.

12 Ormoško jezero in lagune so izjemna priložnost za razvijanje takšne vrste turizma – opomba avtorja!

večdnevne zabave, kjer prikazujejo dediščino »iz druge roke«.¹³

Po navadi gre pri teh predstavitvah vsakdanjega življenja za cenene izvedbe »kulturnih dogodkov«.

Zato potrebujejo strokovno pomoč, da ne bi projekta popolnoma »zbanalizirali«. Ključna je zato prisotnost strokovnjakov z različnih področij, ki pomagajo pri izvedbi opisanega.

Mlin bi na podlagi predstavljenih programov in idej lahko znova zaživel in tako zopet postal središče druženja in lokalnega družabnega življenja v Ormožu.

Povzetek

Mlin, ki je predmet obravnave prispevka, je bil prvotno last podjetja Kolmačič & sinovi. Takšen naj bi bil najprej uradni naziv mlina. Ali je mlin zgradilo to podjetje ali kdo drug, ni znano, niti tega podatka ni mogoče zaslediti v starih ormoških kronikah in drugih zapisih.

Ta mlin je v petdesetih letih prejšnjega stoletja kupil Jožef Kaučič, ko je prodal prvotni Jeremičev mlin Josipu Gregorinčiču. Ta mlin je stal tam, kjer je danes improviziran objekt v upravljanju Ribiške družine Ormož.

Kaučičev mlin na Varaždinski cesti ob Dravi je najprej deloval na vodni pogon, tako kot vsi štirje mlini ob Dravi v Ormožu. V začetku šestdesetih let prejšnjega stoletja je Kaučič mlin preuredil na električni pogon.

V mlinu so mleli vse vrste žit (pšenico, rž, ječmen, ajdo, koruzo...). Stranke so bili kmetje s Hrvaške, iz Velike Nedelje, Pušencev, Pavlovcev in ostalih vasi.

Z vozovi so prihajali zgodaj zjutraj in pripeljali žita ali prevzemali moko, saj se je mlelo v glavnem ponoči. Obseg mletja je bil takšen, da je zadoščal za skromno preživljanje družine.

Vsakih 6 mesecev je bilo treba velike mlinske kamne ročno klepati. Zven kladi, s katerimi so klepali kamne, je odzvanjal vso noč, saj je bilo treba tudi to delo opraviti ponoči.

Reka Drava je v tistem času pogosto poplavljala, kar je bil, poleg upada strank, poglaviti razlog, da so mlini ob Dravi prenehali delati.

Tudi Kaučičev mlin je bil večkrat poplavljen in pomagati so morali ormoški gasilci, ki so reševali predvsem strojnico v spodnjem delu objekta.

Konec šestdesetih let je število strank močno upadlo. Denarja za preživljanje je zmanjkovalo, zato je Kaučičev mlin leta 1977, kot edini še delujoči »dravski mlin« v Ormožu, za vedno (?) utihnil. Kaučič se je zaposlil v Tovarni Jože Kerenčič, kjer je ponovno mlel, vendar tokrat plastiko za proizvodnjo PEZ figuric.

Pobuda za ohranitev edinega mlina od štirih nekdanj delujočih mlinov na reki Dravi na ožjem območju mesta Ormož do začetka druge svetovne vojne je prisotna že dlje časa. V zadnjem času sta pobudo za ohranitev mlina in za njegovo revitalizacijo prevzela Zgodovinsko društvo Ormož in Društvo Prleški železničar iz Osluševcev.

Kaučičev mlin je kot celota pomemben člen v razumevanju razvoja mlinarske dejavnosti na reki Dravi od konca osemnajstega stoletja do danes.

Turizem je tisti, ki lahko pomaga ohranjati, obnavljati in vzdrževati našo kulturno dediščino, vendar mora temeljiti na vsebinah, zanimivih za sodobne turiste, ki bodo omogočale uporabo te dediščine v gospodarske namene.

Pri tem ne gre samo za ohranitev neke stavbe, ampak tudi za ohranjanje naše stavbne in nesnovne dediščine nasploh, saj so mlini s svojo prisotnostjo oblikovali videz posameznih območij in s tem vse kulturne krajine.

Z vidika zgodovinskih kriterijev je Kaučičev mlin pomemben kot nosilec zgodbe o dravskih mlinarjih, zato ga je treba rekonstruirati v nekdanje stanje.

Tehnično gledano je objekt dobro ohranjen, še zlasti so dobro ohranjeni konstrukcijski elementi. Notranja mlinska mehanizacija je skoraj v celoti ohranjena. Določeni leseni deli so že rahlo obrabljeni, vendar je mletje mogoče ponovno vzpostaviti z minimalnimi tehničnimi posegi.

Gre za dragoceno tehnično dediščino, ki je edina na reki Dravi nizvodno od Maribora. Osnovno vodilo obnove Kaučičevega mlina je njegova revitalizacija in ohranitev njegove celostne podobe ter oživitev nekdanje dejavnosti.

Ključne besede: Kaučičev mlin, mlinarstvo, Ormož, Drava.

¹³ Vito Hazler 2002.

Literatura

R. K. Blamey: *Načela ekoturizma*, Weaver, DB, 2001.

Janez Bogataj: *Domače obrti na Slovenskem*, Mlinarstvo, Ljubljana 1989.

Enciklopedija Slovenije, *Mlinarstvo*, št. 7, Ljubljana 1993.

Ferdo Gestrin: Vasilij Melik, *Slovenska zgodovina 1792–1918*, Ljubljana 1966.

Ferdo Kresal: *Struktura slovenskega gospodarstva od 1851–1914*, Časopis za zgodovino in narodopisje, letnik 73, zvezek 2/3, Maribor 2002.

Irena Marušič: *Mlinarstvo*, Tehnični muzej Slovenije, Ljubljana 1999.

Bob Mckercher, Hilary du Cros: *Kulturni turizem, Partnerstvo med turizmom in upravljanjem kulturne dediščine*, Haworth Press, Inc., Binghampton 2002, str. 262.

Albert Struna: *Staro mlinarstvo – drugod in pri nas*, Ljubljana 1971.

Albert Struna: *Vodni pogoni na Slovenskem*, Ljubljana 1955.

Majda Žontar: *Mlini na Gorenjskem*, Kranj 1974.